

Šahza Kikanović
Nedima Kapidžić-Bašić
Asja Hotić-Hadžiefendić

Klinika za fizikalnu medicinu i rehabilitaciju
Univerzitetski klinički centar Tuzla • Bosna i Hercegovina

Radiološke promjene na vratnoj kičmi i atlanto-aksijalnom zglobu u bolesnika s reumatoidnim artritismom

Radiologic changes of the cervical spine and the atlanto-axial joint in patients with rheumatoid arthritis

Ispitivanja strukturnih promjena u reumatoidnom artritisu (RA) uglavnom su usmjerena na praćenje promjena na perifernim zglobovima, najviše šakama i stopalima. Promjene vratne kičme, posebno atlanto-aksijalnog zgloba kod reumatoloških bolesnika imaju veliku važnost zbog mogućih fatalnih ishoda, ali su one obično zanemarene.

Cilj rada je bio utvrditi prisustvo i težinu strukturnih promjena na vratnoj kičmi i atlanto-aksijalnom zglobu i njihovu povezanost sa strukturnim promjenama na šakama u bolesnika sa RA.

Istraživanje je obuhvatilo 80 bolesnika sa RA. Podijeljeni su u dvije skupine prema trajanju bolesti, do 10 godina ($n=33$), i preko 10 godina ($n=47$). Za procjenu strukturnih promjena atlanto-aksijalnog zgloba i vratne kičme načinjeni su rendgenski snimci vratne kičme u antero-posteriornom pravcu, profilni snimak u neutralnom položaju, pri maksimalnoj mogućoj fleksiji i ekstenziji, te odontoidna projekcija. Na vratnoj kičmi se gledala širina intervertebralnih prostora, prisustvo erozija i promjene na apofizarnim zglobovima i širina atlanto-aksijalnog zgloba. Radiografija zglobova šaka načinjena je u antero-posteriornoj projekciji, a promjene su procijenjene prema Skraćenoj skali erozija (SES).

Statistički testovi su učinjeni koristeći programski paket SPSS 20.0.

Strukturne promjene na vratnoj kičmi su bile prisutne u 76% ispitanika skupine do 10 godina i u 83% ispita-

nika sa trajanjem bolesti preko 10 godina. Razlika nije bila statistički signifikantna ($p=0,165$). Stepenn sniženja intervertebralnog prostora i broj erozija nije se značajno razlikovao između dvije skupine ($p=0,59$; $p=0,45$). Uredan nalaz na apofizarnim zglobovima je nađen u 11 (33%) ispitanika do 10 godina i u 11 (23%) ispitanika preko 10 godina. Promjene na atlanto-aksijalnom zglobu su nađene u 17 (21%) u ukupnom uzorku, 2 (6%) u skupini do 10 i 15 (32%) u skupini preko 10 godina, što je signifikantna razlika ($p=0,012$). Na šakama su vrijednosti SES skora bile značajno više u skupini ispitanika sa trajanjem bolesti preko 10 godina ($p=0,002$). Ako gledamo vrijednosti SES skora kod ispitanika koji su imali promjene i na vratnoj kičmi, vidimo da su svi imali izrazito visok SES skor. Nađena je korelacija težine strukturnih promjena na šakama i pojave promjena na atlanto-aksijalnom zglobu.

Promjene na vratnoj kičmi su prisutne kod većine ispitivanih bolesnika sa RA bez obzira na dužinu trajanja bolesti (76-83%), dok su promjene na atlanto-aksijalnom zglobu nađene značajno više kod bolesnika sa dužim trajanjem bolesti i izraženijim strukturnim promjenama na šakama. Ovo ukazuje da se dužina trajanja bolesti i stepen strukturnih promjena na šakama mogu uzeti kao prediktivni faktori koji ukazuju na moguće promjene na atlanto-aksijalnom zglobu.

Ključne riječi: reumatoidni artritis, strukturne promjene, vratna kičma, atlanto-aksijalni zglob